

การศึกษาวรรณกรรมนิทานหมาเก้าหาง เพื่อการสร้างสรรค์การ แสดงพื้นบ้าน ชุดปฐมภ์ักษ์ Literary Analysis of the Story of the Nine-Tailed Dog for Creative Dance Phatom Phak

สุดารัตน์ อาตมะพันธ์¹, อธิวัฒน์ เจียงคำ², ณัฐวุฒิ คล้ายหนู³,
ภักพล ถาวงษ์กลาง⁴, จุฑามาศ ตุ่นคำ⁵ และ พิชญานันท์ โยธา⁶
Sudararat atayaphan¹, Theerawat chiangkham², Nattawut khlainu³,
Phakkapon thawongklang⁴, Juthamat tunkham⁵
and Phitchayanan yotha⁶

Received: February 26, 2024

Revised: October 20, 2024

Accepted: December 9, 2024

¹³⁴⁵⁶สาขานาฏศิลป์และการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹³⁴⁵⁶Master student, Master of Dramatic Arts and Cassical Dance,
Faculty of Humanities and Social Sciences Rajabhat Maha
Sarakhm University

¹(E-mail: siangshinone@gmail.com)

^{*1}Corresponding Author

³(E-mail: nattawut 05to@gmail.com)

⁴(E-mail: Pak376809@gmail.com)

⁵(E-mail: juthamat.katnarak@gmail.com)

⁶(E-mail: Earn3878@gmail.com)

²สาขาศิลปการแสดง คณะศิลปกรรมและวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science
Social Sciences Mahasarakham University

²(E-mail: Theerawatchiangkhom@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวรรณกรรมนิทานหมาเก้าหาง การกำเนิดตำนานแม่โพสพ อำเภอนานนิง มณฑลกว่างซี ประเทศจีน และ ตำนานลวดบัวขาว อำเภอสี้ควี่ จังหวัดนครราชสีมา สู่การสร้างสรรคผลงานทาง ด้านนาฏศิลป์ชุดปฐมภักษ์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเป็นมา ความเชื่อ ความศรัทธาเรื่องแม่โพสพ และสร้างสรรคการแสดงชุด ปฐมภักษ์ โดยใช้วิธีการ ศึกษาจากเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ผู้รู้ จากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจ แบบ สังเกต แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนา วิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ตำนานแม่โพสพ กำเนิดมาจากนิทานหมาเก้าหาง ซึ่งเป็นวรรณกรรมของคนไทยและจีน โดยหมาเก้าหางมีลักษณะเด่น คือ มีจิตใจที่ดี คอยช่วยเหลือมนุษย์ ในตำนานเล่าว่า บนโลกมนุษย์ไม่มีอาหารกิน หมาเก้าหาง จึงได้ไปขโมยข้าวบนสวรรค์มาให้มนุษย์ได้อยู่กิน โดยเอาหางของตนจุ่มลงในกองข้าว เพื่อเอาข้าวลงมายังโลกมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีอยู่มีกินด้วยความอุดมสมบูรณ์ จากการบันทาลของแม่โพสพ ทำให้ข้าวออกรวงสมบูรณ์สวยงาม ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน มนุษย์จึงได้ทำพิธีบูชาแม่โพสพจนถึงทุกวันนี้ จึงเป็นที่มาของการสร้างสรรค นาฏยประดิษฐ์ที่สัมพันธ์กับปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำหลักการทาง นาฏยศิลป์ในด้านการกำหนดความคิด การประมวลข้อมูล การกำหนดขอบเขต และกำหนดองค์ประกอบ คือ เครื่องแต่งกาย ดนตรี ภาระบททำรำ นำมาประกอบ สร้างจนเกิดเป็นนาฏยประดิษฐ์ที่มีความสวยงามและมีสุนทรียภาพทางนาฏศิลป์ ชุด ปฐมภักษ์

คำสำคัญ: ปฐมภักษ์, วรรณกรรม, แม่โพสพ, หมาเก้าหาง

Abstract

The purpose of this research was to study the Literary

analysis of the story of the Nine-tailed dog. The objective of the create choreography principles. This research aimed to: explore literature, specifically the Nine-Tailed Dog Story. This has been interpreted through a dance performance called the Pathomphak series. The instruments used were interviews. It is both structured and unstructured. The result of the study was presented by descriptive analytics.

The result of this research found that the legend of Mae Posop (Goddess of Grain) which originated from the story of nine-tailed dog. This was Thai and Chinese literature. The outstanding characteristic of the nine-tailed dog was kind and helpful. The story told that the nine-tailed dog stole some food from the heaven by dipping his tail into the pile of rice, then came down to the earth, and gave the rice to humans. In the ancient time, Mae Posop made the fertile land, so humans worshiped her until the present. This led to create the choreography related to this phenomenon. The researchers used the Thai dance principle to determine the concept, process the data, determine the scope and elements. These elements are costumes, music and a dancing performance. The researchers used them to create the the beautiful and aesthetic choreography called the "Pathomphak" series.

were dog-shaped lines on many cliff shelters and cave walls. For example, at Lat Bua Khao Subdistrict, Sikhio District, Nakhon Ratchasima Province. In this study, the researcher applied the principles of artificial intelligence to the field of cognitive thinking. In data processing, scoping involves defining information and determining other elements including costumes, music, and dance procedures. Previously used to generate artificial dance pieces, it evolved into a form of creative performance. Exploring the concepts and theories of aesthetics in dance.

Keywords: Pathomphak, literature, stories telling, nine-tailed do

บทนำ

วิถีชีวิตในการยังชีพของคนไทย ต้องบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก ข้าวจึงผูกพันกับชีวิตคนไทยมานานนับหลายศตวรรษ ดังคำว่า “ข้าวคือชีวิต” คนไทยเชื่อว่าข้าวเป็นสิ่งที่มิบุญคุณ มีจิตวิญญาณ มีเทพธิดาชื่อว่า “แม่โพสพ” ประจำอยู่ในต้นข้าว อีกทั้งยังมีนิทานของจีนที่กล่าวว่า บรรพบุรุษคนไทยกิน “ข้าวเหนียว” ที่หมา 9 หาง ขโมยมาจากสวรรค์ ข้าวเหนียวจึงเป็นอาหารหลักที่บรรพบุรุษของคนไทยกินไม่น้อยกว่า 3,000 ปีที่แล้วกับคนไทยปัจจุบันต้องแตกต่างกันด้วยเหตุผลมากมายหลายอย่าง และคนไทยไม่ได้มาจากไทยเพราะคนไทยอยู่ที่อุษาคเนย์ นอกจากนี้ยังมีนิทานเมืองจั่วจั่ว รู้กว้างซี ได้เขียนบทความไว้ว่าหมาเป็นสัตว์ที่เอาพันธุ์ข้าวจากสวรรค์ลงมาให้มนุษย์ปลูก (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2565)

จึงเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับแม่โพสพ ที่เล่าขานกันต่อ ๆ มา และมีความแตกต่างกันเป็น 2 แนว คือ แนวที่หนึ่งระหว่างนิทานภาคกลางและภาคใต้ แนวที่สองเป็นนิทานภาคเหนือและภาคอีสาน ที่มีเนื้อเรื่องสอดคล้องไปในทางเดียวกันในเรื่องของแม่โพสพ ก่อนที่จะหันมานับถือพุทธศาสนา ทั้งแสดงร่องรอยการ

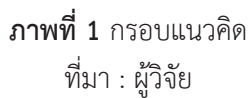
เปลี่ยนแปลงความเชื่อ เมื่อหันมานับถือพุทธศาสนา และขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิม และการประนีประนอมระหว่างความเชื่อทั้งสอง ทั้งนี้ก็เพื่อความเป็นสิริมงคลและความเจริญของชุมชน (สุกัญญา ภัทรราชย์, 2541)

อีกทั้งวรรณกรรมเรื่องนิทานหมาเก้าหาง ยังปรากฏในวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน วรรณกรรมล้านนาในไทย วรรณกรรมจ้วง และวรรณกรรมไทลื้อสิบสองปันนาในจีน ซึ่งเป็นวรรณกรรมในกลุ่มไท-กะได (อุมารินทร์ ตูลารักษ์, 2561) กล่าวถึงสัตว์ในตำนานข้าวของชาวจ้วง สิบสองปันนา ประเทศจีน และวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน เรื่อง “สุพรมหมอกขาหมาเก้าหาง” ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มนุษย์ และสัตว์ ที่ปรากฏในตำนานข้าวของชาวไทสองกลุ่มคือ ชาวจ้วงสิบสองปันนาในประเทศจีน และชาวอีสานในประเทศไทย โดยสัตว์สำคัญในสองตำนานนี้ กล่าวถึงหมาเก้าหางที่ช่วยเหลือมนุษย์โดยการนำเมล็ดข้าวมาสู่โลกมนุษย์

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะศึกษา วรรณกรรม นิทานหมาเก้าหาง และความเป็นมาของแม่โพสพ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวคิดสร้างสรรค์การแสดงเป็นทำรำ เพื่อสื่อถึงลักษณะที่มีความเกี่ยวข้องในด้านความเชื่อ ความศรัทธาต่อแม่โพสพ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาวรรณกรรม นิทานหมาเก้าหาง การกำเนิดตำนานแม่โพสพ อำเภอนานนิง มณฑลกว่างซี ประเทศจีน และตำบลลาดบัวขาว อำเภอสัตตวัจันท์นครราชสีมา สู่การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ชุดปฐมภักษ์

การศึกษาเรื่อง วรรณกรรม นิทานหมาเก้าหาง เพื่อการสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้าน ชุตปถมภักษ์ เป็นการสร้างสรรค์วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร(Document) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ถึงรูปแบบการทำงานและระบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าข้อมูลไปจนถึงขั้นตอนนำเสนอ โดยผ่านกระบวนการทางความคิดของผู้วิจัยที่จะนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบของการแสดง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

ด้านเนื้อหา, ด้านพื้นที่ในการวิจัย, ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, ด้านวิธีวิจัย, ด้านระยะเวลา กำหนดการแสดงนาฏศิลป์ ชุดนี้จะควบคุมเนื้อหาสาระอย่างไรซึ่งการแสดงชุดปฐมภักษ์ ผู้วิจัยกำหนดให้เป็นการแสดงเพื่อสื่อสารถึงความเป็นมา ของข้าวโดยผ่านการแสดงของนักแสดงที่รับบทหมาเก้าหาง 1 คน รับบทเป็นผู้เซ็ดหางหมา 9 คน รับบทเป็นพระอินทร์ 1 คน รับบทเป็นแม่โพสพ 1 คน รับบทเป็นต้นข้าว 10 คน รับบทเป็นนางฟ้า 1 คน และใช้เวลาในการแสดง 10:36 นาที เพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดที่วางไว้

2. วิธีการดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของหมาเก้าหางและแม่โพสพสู่ นาฏยประดิษฐ์ โดยยึดหลักการและแนวคิดและทฤษฎีในการแสดง ในการสร้างสรรค์ นาฏศิลป์อีสาน ชุด ปฐมภักษ์ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการประกอบสร้างตามหลัก นาฏยประดิษฐ์ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547) ดังนี้

1. การคิดให้มีนาฏศิลป์
2. การกำหนดความคิดหลัก
3. การประมวลข้อมูล
4. การกำหนดขอบเขต
5. การกำหนดรูปแบบ
6. การกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ
7. การออกแบบนาฏศิลป์

ผลการศึกษา

1. วรรณกรรม นิทานหมาเก้าหาง การกำเนิดตำนานแม่โพสพ อำเภอนานหนึ่ง มณฑลลาวง่าซี ประเทศจีน และตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัด นครราชสีมา เพิ่มเนื้อหาของนิทานหมาเก้าหาง การกำเนิดตำนานแม่โพสพ

หมาเก้าหาง เป็นวรรณกรรมของไทยและจีน ซึ่งมีลักษณะเด่น คือหมาเก้าหางมีจิตใจที่ดีต่อมนุษย์ อีกทั้งยังคอยช่วยเหลือมนุษย์ จึงได้รับการยอมรับและยกย่อง หมาเก้าหางมีหางทั้งจำนวนทั้งสิ้น 9 หางถือเป็นเลขมงคลในความเชื่อของไทยและจีน ยังมีความเชื่อว่าหมาเก้าหาง ไปขโมยข้าวบนสวรรค์มาให้มนุษย์ได้อยู่กิน เพราะแต่เดิมนั้นบนโลกมนุษย์ไม่มีอาหารให้อยู่กิน หมาเก้าหางที่มีความจงรักภักดีต่อมนุษย์จึงขึ้นไปขโมยข้าวบนสวรรค์ หมาเก้าหางจึงได้อาหารของตนจุ่มลงในกองข้าวเพื่อเอาข้าวลงไปสู่โลก ครั้งนั้นพระอินทร์จึงเห็นหมาเก้าหางทั้ง 9 กำลังเอาอาหารของตนจุ่มกองข้าวอยู่ พระอินทร์จึงได้ต่อสู้กับหมาเก้าหาง พระอินทร์จึงส่งสายฟ้าฟาดไล่หมาเก้าหางจนหางทั้ง 8 ขาดออกไปเหลือเพียงหางเดียว หมาเก้าหางจึงหนีลงมาจากสวรรค์พร้อมกับเม็ดข้าวที่ติดหางมา มนุษย์จึงได้มีข้าวปลูกกินอยู่ทุกวันนี้

โผสพ เป็นเทวดาตามความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาไทย ตามคติการนับถือผีผู้หญิง ความเชื่อเรื่องขวัญ และเกิดจากรากฐานสังคมเกษตรกรรมที่มีมาช้านาน มีพิธีกรรมบูชาแม่โผสพ โดยทำ เถลว ในหน่วนา ด้วยมีความเชื่อว่าแม่โผสพจะบันดาลให้วิถีชีวิตของพวกเขาพออยู่พอกิน เป็นมิ่งขวัญของชาวนาในยุ้งฉาง ข้าวออกรวงงามสมบูรณ์ ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียนหรือเฉาตายไปเสีย

2. การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ชุดปฐมภักษ์ เพิ่มการแปล แฉว รูปแบบการแสดง

จากแรงบันดาลใจคณะผู้วิจัยได้กำหนดการนำเสนอกระบวนการทำรำโดยมีการเลียนแบบกริยาท่าทางของหมาซึ่งล้วนแล้วแต่สัมพันธ์กับดนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมื่อตัวละครหรือผู้แสดงอยู่ในอารมณ์ใดดนตรีที่จะนำมาใช้ก็ต้องเลือกให้เหมาะสม ทั้งท่วงทำนอง เสียง จังหวะ และทำรำ ผู้สร้างสวรรค์จึงได้ออกแบบรูปแบบการแสดง ออกเป็น 3 ช่วง คือ

การแสดงช่วงที่ 1 หมาเก้าหางกำลังจะขึ้นไปบนสวรรค์เพื่อไปเอาข้าวอยู่

บนสวรรค์ โดยใช้การนำเสนอเรื่องราวผ่านบทเพลงและการแห่ อีกทั้งยังใช้ตัวแสดงเพื่อกล่าวเริ่มเรื่องผ่านกระบวนท่ารำ FREE FORM เชื่อมเรื่องราว จากนั้นหมาเก้าหางจะออกมาทำการร้ายรำในท่วงท่าที่งดงาม พร้อมทั้งคนเชิดหางหมาทั้ง 9 คน

ภาพที่ 2 ช่วงการแสดงที่ 1

ที่มา : คณะผู้วิจัย

การแสดงช่วงที่ 2 หมาเก้าหางขึ้นไปบนสวรรค์ได้เห็นกองข้าว จึงนำเอาหางของตนทั้งเก้าหางไปจุ่มลงกองข้าวที่อยู่บนสวรรค์ โดยไม่ทราบว่ามีแม่โพสพติดหางมาด้วย พระอินทร์ได้เห็นการกระทำของหมา จึงได้วิ่งไล่กันจนเกิดการต่อสู้ระหว่างพระอินทร์ และหมาเก้าหาง การเคลื่อนที่ของหางทั้ง 9 จะผ่านกระบวนท่าการเชิดของผู้ถือหาง ทั้ง 9 เชิดไปตามการก้าวการเคลื่อนไหวของบทบาท ทำให้ได้การเคลื่อนไหวที่สวยงามจากนั้นพระอินทร์ได้สั่งสายฟ้าฟาดลงมาใส่หางหมาทั้ง 8 หาง ผู้เชิดหาง (สูง) แยกตัวออกพร้อมกันทั้ง 8 หางและหมาเก้าหางจะเหลือเพียงหางเดียวแล้วนำเมล็ดข้าว หรือ แม่โพสพลงไปสู่โลกมนุษย์

ภาพที่ 3 ช่วงการแสดงที่ 2

ที่มา : คณะผู้วิจัย

การแสดงช่วงที่ 3 แม่โศพลงมาสู่โลกมนุษย์ ขณะนั้นเมล็ดข้าวยังเท่า ลูกมะพร้าว จากครั้งนั้นเมล็ดข้าวได้ตกลงมาแตกเป็นเมล็ดเล็ก ๆ และมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ตามพื้นผิวดินที่ตนได้แตกออกไป และตั้งแต่นั้นมานุษย์ก็มีข้าวปลูกกิน

ภาพที่ 4 ช่วงการแสดงที่ 2

ที่มา : คณะผู้วิจัย

สรุปผล

จากการศึกษา วรรณกรรม นิทานหมาเก้าหาง : การประกอบสร้าง
นาฏยประดิษฐ์จากพื้นที่อำเภอหนานหนิง มณฑลกว่างซี ประเทศจีน และตำบล
ลาดบัวขาว อำเภอสัตตื๋อ จังหวัดนครราชสีมา เป็นไปตามความมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อศึกษาวรรณกรรม นิทานหมาเก้าหาง ในตำนานแม่โพสพ

ความเป็นมาหมาเก้าหางหมา

เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ของคนในสุวรรณภูมิ เมื่อ 3,000 ปีมาแล้ว ยกย่อง
หมาเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์มี 9 หาง เอาพันธุ์ข้าวจากเมืองฟ้า ลงมาให้มนุษย์ปลูกกิน
เป็นอาหารมีคำบอกเล่าของชาวจ้วง อำเภอหลงโจว ในมณฑลกว่างซี มีความว่า
แต่ก่อนคนเรายังโง่ ยังไม่มีข้าวกิน เพราะไม่รู้จักและไม่มีเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูก ครั้ง
นั้นมีหมา 9 หางตัวหนึ่งขึ้นไปบนสวรรค์แล้วเอาหางทั้ง 9 จุ่มลงไปในกองข้าว
ของสวรรค์เพื่อขโมยพันธุ์ข้าวมาให้มนุษย์ พันธุ์ข้าวสวรรค์ก็ติดที่หางทั้ง 9 แล้ว
หนีมา แต่เทวดาเห็นก่อนจึงไล่ตาม แล้วใช้เทพอาวุธฟาดพันหมาที่ขโมยพันธุ์ข้าว
เทพอาวุธฟาดถูกหางขาดไป 8 หาง หมาจึงเหลือหางเดียว พร้อมพันธุ์ข้าวที่ติด
หางมาให้มนุษย์นับแต่นั้นมานุษย์ก็ปลูกข้าวกิน แล้วยกย่องหมาเป็นผู้วิเศษที่
ทำคุณแก่มนุษย์ ทุกวันนี้ชาวจ้วงบางกลุ่มยังตั้งรูป “หมาหิน” ไว้ตรงทางเข้า
หมู่บ้าน เมื่อวันตรุษ – วันสารทก็พากันมาตั้งเครื่องเช่นสรวงสังเวย “หมาหิน”
เพื่อขอให้เป็นผู้คุ้มครองชุมชน และขอให้พ้นจากสิ่งชั่วร้าย

ความเป็นมาตำนานแม่โพสพ

โพสพ เป็นเทวดาตามความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูล
ภาษาไท ตามคติการนับถือผีผู้หญิง ความเชื่อเรื่องขวัญ และเกิดจากรากฐาน
สังคมเกษตรกรรมที่มีมาช้านาน มีพิธีกรรมบูชาแม่โพสพ โดยทำ เถลว ในหน่ำนา
ด้วยมีความเชื่อว่าแม่โพสพจะบันดาลให้วิถีชีวิตของพวกเขาพออยู่พอกิน เป็น
มิ่งขวัญของชาวนาในยิ่งฉาง ข้าวออกรวงงามสมบูรณ์ ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน

หรือเฉาตายไปเสีย อันเกิดจากความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมที่ชาวนาต้องเผชิญ พวกเขาต้องพึ่งพาฝนฟ้าอากาศที่เอื้อต่อการเพาะปลูก

อภิปรายผล

การสร้างสรรคศิลปะการแสดง ชุด ปฐมภักซ์ พบว่าหลักนาฏยประดิษฐ์ในเรื่องการคิดให้นาฏยศิลป์ การกำหนดความคิดหลักทั้งในระดับเป้าหมายและระดับวัตถุประสงค์ การประมวลข้อมูล การกำหนดขอบเขต การกำหนดรูปแบบ ตลอดจนการกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ประกอบไปด้วยเครื่องแต่งกายดนตรี กระจวนท่ารำทั้งหมดล้วน เป็นกระบวนการควบคุมการทำงานของ การสร้างสรรคให้เห็นไปตามวัตถุประสงค์ และแนวความคิด ซึ่งความคิดสร้างสรรคจะต้องประกอบไปด้วย ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดละออ สอดคล้องกับ ชัชวาล วงศ์ประเสริฐ (2532) ที่อธิบายว่าท่าฟ้อนรำของชาวอีสาน มีความเป็นอิสระ ขึ้นอยู่กับลีลาของผู้ฟ้อนที่จะการเคลื่อนไหวร่างกายอย่างไร ส่วนเรื่องของดนตรีก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง การสร้างสุนทรียภาพทางดนตรีนอกจากความไพเราะของท่วงทำนองแล้วยังควรส่งอารมณ์และสนับสนุนให้การแต่งเพลงสมจริงอีกด้วยซึ่งดนตรีพื้นบ้าน ก็สามารถสร้างท่วงทำนองที่หลากหลายให้สอดคล้องกับอารมณ์ของการแสดงด้วยลายเพลงที่หลากหลายสอดคล้องกับที่ชุมเดช เดชภิมล (2531) อธิบายว่าดนตรีพื้นบ้านนั้นแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์ ธรรมชาติตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม โดยเฉพาะดนตรีภาคอีสานนั้นท่วงทำนองดนตรีที่ สนุกสนาน จังหวะขึ้นดังเร้าใจ เช่น ลายสุดสะแนน ลายลำเพลิน ลายกาเด็นก้อน ลายทำนองวังเวงโยหา เช่น ลายแม่ฮ้างกล่อมลูก ลายลมพัดพร้าว เป็นต้น นอกจากนี้ความสำคัญในเรื่องจังหวะและทำนองเพลง ยังสอดคล้องกับแนวคิด ของ เฉลย ศุขะวงษ์ (2538) ที่อธิบายว่าการกำหนดท่วงทำนองและจังหวะของ เพลงให้เข้ากับลีลาท่ารำโดยยึดหลักความสัมพันธ์ของท่วงทำนองเพลงกับท่ารำ ความ

สัมพันธ์ระหว่าง ความหมายของบทร้องเป็นสิ่งที่ต้องทำให้กลมกลืน และการแสดงจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อมีการออกแบบการเคลื่อนไหวและการใช้พื้นที่ ให้เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการใช้ที่ว่างตำแหน่ง ขนาด ทิศทาง เพื่อให้เกิดความ ลงตัว และ สอดคล้องกับท่าร่ายจนเกิดเป็นภาพศิลปะที่สวยงาม สอดคล้องกับ ชาญณรงค์ พร รุ่งโรจน์ (2548) ที่อธิบายถึงความงามในศิลปะเป็นผลงานทาง ทักษะที่ผ่าน กระบวนการทาง ปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ เพื่อตอบ สอนองความ ต้องการทางด้านจิตใจเป็นพื้นฐาน ศิลปะ ไม่ใช่ธรรมชาติแต่ศิลปะได้ อาศัย ธรรมชาติเป็นปัจจัย เป็นแหล่งคลไจทางการสร้างงานศิลปะ การสร้างสรรค์ ศิลปะการแสดงชุด ปฐมภักษ์ เป็นการสร้าง งานศิลปะจากความเชื่อในสิ่งที่อยู่ เหนือธรรมชาติ แต่ใช้หลักทางนาฏศิลป์เป็น ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความงดงาม มี แบบแผนร่วมใช้ชุมชนได้อย่างมีระบบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์มีแรงบันดาลใจมาจากบริบท ทางสังคม ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรม วรรณกรรม ตำนานเรื่องเล่าก็ สามารถนำมาสร้างแนวคิดให้เกิดเป็นภาพเคลื่อนไหว สามารถรับรู้ได้ด้วย ตาเปล่า สุนทรียะที่ได้รับอาจจะเป็นความซาบซึ้ง ความสุข และการได้ปลดปล่อยอารมณ์ จากความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน แต่นาฏยประดิษฐ์ที่เกิดจาก ความเชื่อนั้น จะมีพลังศรัทธาเป็นแรงบันดาลใจ กระบวนการประกอบสร้าง จึงจำเป็นต้องใช้ ทฤษฎีในการถอดสัญญาณเพื่อให้เกิด “ภาพจริง” ที่มี “ความหมาย ต่อศรัทธานั้น และเพื่อให้ภาพจินตนาการเด่นชัดการใช้ทฤษฎีหลักทางนาฏศิลป์ มาควบคุม การทำงานในทุกรายละเอียดขององค์ประกอบก็จะทำให้ผลงานสร้างสรรค์ มีแบบแผน และมีสุนทรียภาพยิ่งขึ้น

1.2 การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ โดยเฉพาะการประดิษฐ์ท่ารำ ด้วยการ ผสมผสาน ท่าหลัก ท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์และท่าเชื่อมรำต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ เชื่อมโยง และ สมดุลกันระหว่างท่าต่อท่า หรือ ระหว่างมือ แขน ขา และเท้า โดยข้อคำนึงนั้นจะสามารถสร้างให้เห็นถึง “ความลงตัว” ที่จะก่อให้เกิดความสมบูรณ์ของท่ารำ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องอยู่ภายใต้ “แนวคิด” ในการสร้างสรรค์ในการแสดง

บรรณานุกรม

- เฉลย ศุขะวณิช. (2538). *นาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ. (2532). *ศิลปะการฟ้อนภาค อีสาน*. มหาสารคาม : สำนักงานวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2548) *การวิจัยทางศิลปะ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุมเดช เดชภิมล. (2531). *ภาพสะท้อนชีวิตชาวอีสาน จากหมอลำ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุกัญญา ภัทราชัย. (2541). *หนังสือข่าวกับวิถีชีวิตไทย*. (ม.ป.ท.): โรงพิมพ์การศาสนา.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2565). *นิตยสารศิลปวัฒนธรรม*. (ม.ป.ท.) : ศิลปวัฒนธรรม.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- อุมารินทร์ ตูลารักษ์. (2561). *สังคมศาสตร์ มนุษย์และสัตว์ในตำนานข้าวของชาว จ้วง สิบสองปันนา ประเทศจีนและชาวอีสานประเทศไทย*. การประชุมวิชาการระดับชาติ : สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.